

Dansens og musikkens rødder 26

Dobbelt Kvadrille fra Sønderborg

af Per Sørensen

Denne gang, og i de følgende artikler, vil jeg prøve at udrede nogle af de historiske tråde, der knytter sig til vel nok Danmarks mest elskede folkedans, ja, endog én af Europas mest kendte danse, nemlig Sønderborg Dobbelt Kvadrille (nr. 316 i "358"). Dansen findes også i det tyske folkedanserepertoire som en tysk dans fra Sønderborg på øen Als og er hos tyskerne også en meget populær dans.

I Danmark er dansen kun publiceret i "Gamle Sønderjyske Danse" fra F. F. F., hvorimod den i Tyskland har været publiceret adskillige gange (mindst 15 gange). Den har også været publiceret i både England og Amerika. Navnet på dansen i alle disse udgivelser har været meget forskelligt - nogle gange som Sønderborg Dobbelt Kvadrille, andre gange som Sønderborg Kvadrille, Quadrille eller som Sonderburger Doppelt-Achter. Den har endda været udgivet som en amerikansk dans under navnet Double Sicilian Circle, men mere om alle disse forviklinger senere.

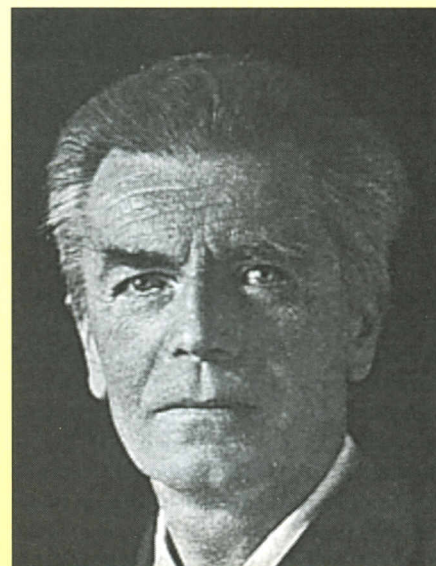
Jeg har gennem en årrække, hver gang jeg opdagede noget "nyt" om dansen, lagt det til side til senere brug. Men netop i arbejdet med denne dans har jeg måttet sande, at flere sagtens kan gøre de samme opdagelser. Jeg fandt sidste år nogle optegnelser i Spillemandskredsens arkiv¹. Disse optegnelser og noter om dansen var lavet af Poul Nielsen fra

Næstved engang i 1950'erne. De "opdagelser", han havde gjort om dansen, svarede på mange punkter til de "opdagelser", jeg har gjort 40 år senere.

Poul Nielsen var ugift tømmersvend, som brugte al sin fritid som ivrig folkedanser. Han kunne også spille violin og fungerede i sine sidste år som spillemand. Han var særdeles velbevandret i både dans og musik og havde stor indsigt i folkedanse fra andre europæiske lande. Han skrev også nogle gange i Hjemstavnsliv og lavede bl.a. en spændende artikel "Om Turdanse"².

Dobbelt Kvadrillen er en af de danse, vi ikke finder i almuemiljøet på landet, men i bymiljøet hos "bedste" borgere i Sønderborg. Dansen er en selskabsdans med rødder tilbage til 1800-1820, hvor kolonnedansene opstod. Kolonnedansene var ikke rækkedanse, men danse, hvor rækkerne vendte modsat (se Stormen fra Bornholm og Munter Skotsk II fra Vendsyssel). Der findes også en dans, der hedder Figaro fra samme periode, hvor opstillingen er på samme måde, som den oprindelig er i Sønderborg Dobbelt Kvadrille. De to midterste kolonner vender sig imod hinanden og danser dansen igennem. Når man har byttet plads efter polkaen, står man parat med to nye kolonner, og dansen "breder sig som ringe i vandet". I dag vælger man at snyde m.h.t. den oprindelige opstilling. Nu vender hver anden kolonne, så alle er med i dansen fra begyndelsen, så man slipper for den lange ventetid. Kolonnedansene er i øvrigt en videreudvikling af rækkedansene (Engelsk Dansene), og den første kolonnedans, jeg har fundet, stammer fra en tysk dansebog af Johan Katfuss fra år 1800. I den dansebog er "Stormen" med og kaldes "Der Tempete. Angloise mit 2. Collonnen".

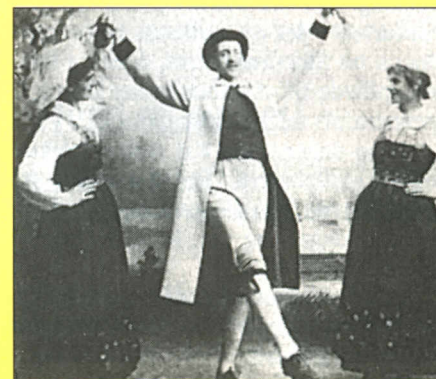
Ser vi på den danske version af dansen fra heftet "Gamle danse fra Sønderjylland", er det Andreas Otterstrøm (1875-1938), der har optegnet dansen omkring 1930-33, og på det tidspunkt blev den stadig danset i Sønderborg Borgerforening ved den årlige fest.



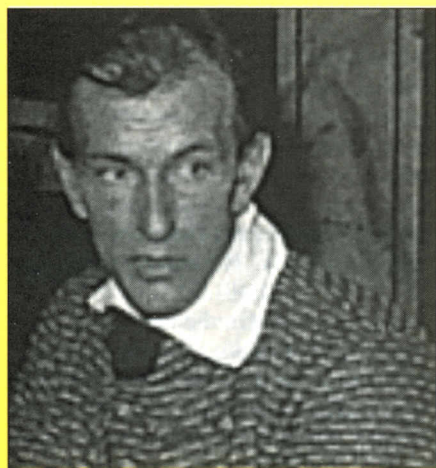
Andreas Otterstrøm (1875-1938).

Her vil jeg stoppe op for en kort stund og fortælle om et par, for de fleste sikkert ukendte, brikker fra folkedanserbevægelsens første tid og om Andreas Otterstrøm.

Andreas Otterstrøm var grundlæggeren af folkedanserbevægelsen i Danmark. Inspirationen havde han fået ved at se den svenske studenterfolkedansergruppe, Philochoros fra Uppsala, give opvisning i København i 1899. Philochoros blev startet i 1880 og er formentlig verdens ældste folkedansergruppe. Det var en kreds af studenter, der oprettede foreningen, og det morsomme var, at der i starten udelukkende var mænd i gruppen. Når man gav opvisning, var de halve af de studerende udklædt som piger. Se billedet fra Philochoros' turné i 1899³.



Tre mandlige studerende danser Vingbørdersdansen.



Poul Nielsen, Næstved (1922-1975).

Efter at have set opvisningen startede Andreas sit eget hold med 4 par. Det foregik under meget beskedne forhold i spisestuen hjemme i moderens lejlighed. Sophie Otterstrøm, der var præstenke, var i 1896 flyttet fra Jylland og havde lejet en 4-værelses lejlighed i Ågade nr. 108, 2. sal til venstre. Andreas' bror, Carl Vilhelm, har engang skrevet: *"I spisestuen begyndte Andreas i 1899 at indøve folkedanse med 4 par. Vi husker fra den tid slagordet: "Pas på Fru Gottschalchs hoved" - som hentydede til moders bekymrede bemærkninger om vor "underboers" befindende, når vi blev for livlige"*.



Andreas' mor, Sophie Otterstrøm (1838-1923).

Morsomt er det, at den danske folkedanserbevægelse er startet i en spisestue på 2. sal i en københavnerlejlighed. I 1901 stiftede han, sammen med de øvrige på danseholdet, Foreningen til Folkedansens Fremme.

Andreas Otterstrøm var født i Hvilsted ved Horsens, hvor hans fader var præst. Som ung læste han i København og fik skoleembedseksamen med naturhistorie og geografi som hovedfag. I 1902 blev han ansat ved den Danske Biologiske Station, som han forlod i 1905 for at blive fiskerifoged på Bornholm. Han havde en drøm om at oprette en højskole for fiskere, og det lykkedes ham i 1908, hvor han havde lejet nogle huse i Kerteminde. Pladsen blev dog hurtig for trang, og han begyndte at se efter et andet egnet sted. Han kom i kontakt med en familie i Snoghøj ved Lillebælt, som gerne ville stille et stort areal til rådighed for en højskole. Skolen blev bygget, og man flyttede ind i november 1913. Skolen gik strygende; men efter 1. verdenskrig blev pengene meget små, og fiskerne havde ikke mere råd til at tage på højskole. Derfor var

familien Otterstrøm nødt til at sælge skolen i 1925. Skolen blev så lavet om til en gymnastikhøjskole for piger. Familien Otterstrøm havde været meget aktive i det sønderjyske arbejde, efter at genforeningen var blevet en realitet i 1920, derfor var det naturligt for familien at flytte til Sønderjylland, hvor Andreas Otterstrøm var lektor i Åbenrå i et par år. Derefter flyttede familien til Sønderborg, hvor Otterstrøm blev lektor på Statsskolen. I Sønderborg var han med til at oprette Sønderborg Amts Folkedansere.

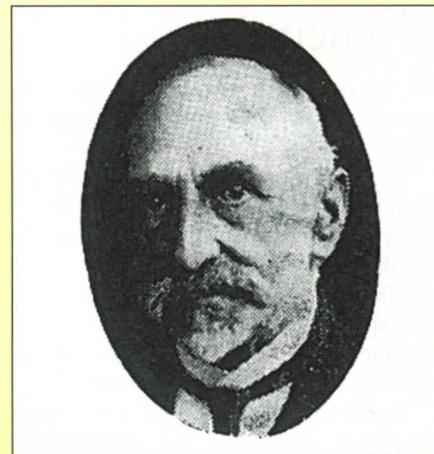
Da Otterstrøm boede i Sønderborg, har det ikke været vanskeligt at få kontakt med et par af medlemmerne i byens borgerforening, som så foreviste ham Dobbelt Kvadrillen.

Borgerforeningen i Sønderborg var en gammel forening, der oprindeligt var et skyttelaug, som i 1857 blev lavet om til en borgerforening. Borgerforeningen var en selskabelig forening, hvor der kunne diskuteres, spilles dilettant, spilles kort og ikke mindst arrangeres fester og balaftener. Medlemmerne var fra start både de dansksindede og de tysksindede; men efter tabet af det Slesvig-Holstenske område i 1864 blev foreningen i slutningen af 1860'erne et åndehul for de dansksindede, og de tysksindede blev forment adgang. På en generalforsamling i 1877 bestemtes der, at for at kunne optages som medlem af borgerforeningen krævedes det, at man var selvstændig håndværker eller borger "Med egen dug og disk", og bønder og andre landboer fra området kunne ikke optages. Ligeledes kan man i forhandlingsprotokollen fra 1877-1881 læse, at man har drøftet muligheden for at indføre kursus i de nye danse⁵.

I forordet til sønderjyllandsheftet skriver Otterstrøm, at han har lært dansen af ægteparret Busch, navnet må dog være stavet forkert, da der kun kan have været tale om ægteparret Busk.

Bogholder N. P. Busk var i mange år foreningens næstformand og æresmedlem. Udover at være næstformand var hans vigtigste hverv i foreningen at være balinspektør og den, der førte an i dansen.

Andreas Otterstrøm må i ham have haft en glimrende meddelelse, der tog sit hverv meget alvorligt. Heldigvis findes der en erindringbeskrivelse af starten på en balaften i borgerforeningen fra 1919, som er beskrevet af redaktøren af Dybbøl-Posten, Kai Edvard Larsen⁶. Den unge Kai Larsen var blevet forelsket i



N. P. Busk.

en ung pige fra Sønderborg, og han skrev: *"Vort første møde fandt sted om aftenen ved det afsluttende bal - og, hvor kunne man forresten danse dengang - også "avet om" i et sus henover det spejlblanke parketgulv. Som ved juleballerne senere gennem en lang årrække var det gamle bogholder Niels Peter Lorentzen Busk, der ledte dansen og førte an i polonaisen. "Næstformand Busk, vor fælles ven, balinspektør og gemytlig svend", hed det om ham. Jeg ser ham endnu for mig med det stride, hvide fipskæg, rutineret i udøvelsen af sit hverv, ulastelig påklædt i "gerock" og med fine hvide handsker. Når han satte den ene fod lidt skævt frem i første position, bøjede sig elegant fremover og klappede tre gange i hænderne, satte musikken i, og polonaisen startede med et veld af overraskende variationer"*.

Forment har det været. Prøv næste gang, I skal danse Sønderborg Dobbelt Kvadrille, at forestille jer, at herrerne burde have været i kjole og hvidt med flotte, hvide handsker.

I de følgende artikler skal vi se på den tyske variant af dansen og se på, hvor musikken stammer fra.

Kildehenvisninger:

1. Noter i C.F. Christiansens samling. Spillemandskredsens Arkiv.
2. "Om turdans" af Poul Nielsen. Hjemstavnsliv 41. årgang nr. 5-6-7-8. 1970.
3. "Philochoros 100 år" i Hembygden 59. årgang nr. 4. 1980.
4. "Moders Erindringer" samlet af C.V. Otterstrøm. Kolding 1928.
5. "Borgerforeningen i Sønderborg 1857-1932" af Kai Edvard Larsen. Særtryk af Dybbøl-Posten 1932.
6. "Borgerliv i Sønderborg" af Kai Edvard Larsen. Dy-Po Tryk 1972.